מתקיף לה רבא [א]ולימא לי' כורכמא דרישקא זביני לך עקור כורכמא דרישקא וזיל אלא אמר רבא [ב]בבא מחמת טענה אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי (א) ואי כורכמא דרישקא זבין ליה מאי ה"ל למעבד [ג]איבעי ליה למחויי דאי לא תימא הכי [ד]הני משכנתא דסורא דכתב בה הכי במישלם שניא אלין תיפוק ארעא דא בלא כסף אי כביש ליה לשטר משכנתא ואמר לקוחה היא בידי הכי נמי דמהימן (ב) מיתקני רבנן מילתא דאתי בה לידי פסידא אלא איבעי ליה למחויי הכא נמי איבעי ליה למחויי: **מתני'** [ה]שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה (ג) אחת אמר רבי יהודה לא אמרו שלש שנים אלא כדי שיהא באספמיא ויחזיק שנה (ד) ילכו ויודיעוהו שנה ויבא לשנה אחרת: **גמ'** [ו]מאי קסבר ת"ק אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפי' יהודה וגליל נמי אי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא א"ר אבא בר ממל אמר רב לעולם קסבר [ז]מחאה שלא בפניו הויא מחאה ומשנתינו [ח]בשעת חירום שנו ומ"ש יהודה וגליל דנקיט הא קא משמע לן

דסתם

מתקיף לה רבא. אמאי קנה קרקע דכנגד האילן מאחר דתנן לא קנה קרקע כלל לא קנה. ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע זו קנאו נמצא שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייבש או יקלך: **לימא ליה.** מוכר: **כורכמא דרישקא זביני לך.** קרו"ג אוריינטי"ל ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פריו ועוקרו. אף האילן שמכרתי לך לפירותיו הקרקע לא מכרתי לך אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שצריך לקרקע עד שייבש היינו דומיא דכרכום ומאחר שייבש לא תהוי לו הקרקע עוד: **עקור כורכמא דרישקא וזיל.** כמו שעוקרים את הכרכום אחר שנתבשל ואינו יכול ליטע כרכום אחר במקומו גם אתה לא תטע אילן אחר במקומו: **אלא אמר רבא.** הכא הוא דקני לקרקע שתחת האילן בבא מחמת הטענה שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שתחתיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלתיה שני חזקה ולא נזהרתי בשטרי יותר משלש שנים דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא: **א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי.** מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו ויטע אחר במקומו אי כורכמא דרישקא זבין ליה אם מכר לו סתם דקל לפירותיו ולא פירש לו קרקע דקיימא לן אין לו קרקע דאם יבש או נעקר לא יטע אחר במקומו: **מאי הוה ליה.** למוכר למעבד שלא יהא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו דכל אדם יטעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע מאחר שהוא נאמן בטענתו: **איבעי ליה למחויי.** בתוך כל שלש להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא ושוב לא יכול לטעון אחר שלש שטר היה לי ואבד דכיון דמיחה בו זה היה לו להזהר בשטרו: **דאי לא תימא הכי.** דמחאה כי האי גוונא לא הויא מחאה מאחר (ה) שמודה בו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויא מחאה אלא בטוען פלניא גזלנא הוא כדלקמן [ע"ב]: **מתני'** אמרינן בגמרת ארץ ישראל [פ"ג ה"ג] א"ר אלעזר אפי' שתי אכסניות כגון שלומי ונבורו והירדן מפסיק בינתים ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חזקה עד שיהא עמו באותה העיר ובאותה מדינה רב אמר עיקר חזקה הכנסת פירות דאפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר ולא ראהו מכניס פירות אינה חזקה עד שיראהו מכניס פירות: **מתני' שלש ארצות.** בארץ ישראל: **לחזקה.** חלוקות זו מזו לענין חזקת שלש שנים כדמפרש ואזיל: **היה.** בעל הקרקע ביהודה והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חזקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי שאין שיירות מצויות מזו לזו ולא הויא מחאת בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיחה זה ויזהר בשטרו דהא אין שיירות מצויות הלכך כיון דאינו יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק ליזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות: **עד שיהא עמו במדינה.** כגון שהיה ביהודה בעיר אחת והחזיק ביהודה בעיר אחרת דכיון דשיירות מצויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד: **א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'.** לחלוק בא ולומר דאינן חלוקות לחזקה דהיה בגליל והחזיק ביהודה הויא חזקה ואפילו היה באספמיא שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והחזיק בארץ ישראל הויא חזקה שהרי לכך הצריכו שני חזקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובתוך שנה ראשונה יצא הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ובשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא [לט.] מפרש אי בעי ר' יהודה מחאה בפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מביתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לאו משום דתלת שנין מיזדהר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחזקה לדידיה דלא שביק איניש דאכלוה לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לכך הצריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אבל אי הוי המערער בעיר הוי חזקה מיד כדאמרי' לקמן בפירקין [מא.]: **גמ' מאי קסבר תנא קמא.** דר' יהודה: **אי קסבר מחאה.** שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא בפניו כגון ששניהם דרין בעיר אחת ומיחה בפני שנים מן השוק שלא בפניו של מחזיק אפי' הכי הויא מחאה דמהכך חברא אית ליה ושמע המחזיק בדבר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלא נזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון ששניהם במדינה אחת הויא מחאה אע"פ שאינם בעיר אחת: **אפי' יהודה וגליל נמי.** היה ביהודה והחזיק בגליל תיהוי מחאה: **ואי קסבר לא הויא מחאה.** כדקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חזקה: **אפי' היה ביהודה והחזיק ביהודה.** בעיר אחרת נמי לא תיהוי מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: **לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה.** ומשום הכי קתני עד שיהא עמו במדינה. ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי תיהוי מחאה מתני' בשעת חירום תיגרות יש בין יהודה וגליל ואין שיירות מצויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויא מחאתו מחאה וכיון דלא הויא מחאתו של מערער מחאה חזקתו של זה נמי לא הוי חזקה דטעמא דחזקה ג' שנים קונה משום דמצי טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מצי למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: **ומ"ש יהודה וגליל דנקט.** דכיון דבשעת חירום מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירום בין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארצות חלוקות לחזקה בשעת חירום. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירום מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויא חזקה אפילו יהודה ויהודה לא תיהוי חזקה ואין נראה בעיני דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי מתרץ ר' אבא בשעת חירום שנו שיש תגרה בין המלכיות אבל עיירות של מדינה ומדינה אין ביניהם תגרה:

הא

[ד]**קני ליה משיפוליה ועד תהומא.** פירש הקונטרס שאם מת יטע אחר במקומו וקשיא לר"י דבהדיא קתני בהמוכר את הספינה (לקמן דף פא.) גבי קנה ב' אילנות דאם מתו אין לו קרקע ונראה לר"י דלא קני מקום האילן אלא לענין שלא יוכל (ו) לחפור זה חלל תחתיו דקני ליה עד תהומא ואכתי קשיא לרשב"א מהא דתניא בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) כשהקדיש ג' אילנות בזה אחר זה פודה את האילנות בשווייהן ואם היה מקום האילן קדוש כלל היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקלים כסף דכן הוא הדין כשמקדיש אפי' משהו קרקע עם האילן ואומר ר"י דכולהו הכי דמי רבא מילתייהו דנהרדעי שפיר ולרשב"א נראה דהתם כמ"ד בעין רעה מוכר לפיכך אין קדוש אפי' מקום האילן אבל נהרדעי סברי מוכר בעין יפה הוא מוכר: **ואי כורכמא דרישקא.** לכך נקט כורכמא דרישקא שמתקיים בקרקע ג' שנים דהיינו שני חזקה ולכך להשהותו בקרקע כמו שיכול להתקיים: **אלא כדי שיהא באספמיא.** דעד שם יש מהלך שנה ויותר מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו ואם הרחיק יותר לא פלוג: **מחאה שלא בפניו כו'.** תימה דבכל דוכתי נקט מחאה ואמאי לא נקט חזקה שלא בפניו הויא חזקה ויש לומר לפי שהטעם תלוי במחאה ולא בחזקה שאדם המחזיק בקרקעותיו של חבירו אית ליה קלא שהוא חוקר ושואל על נכסיו אבל המחאה אין לה קול כל כך שאין המחזיק מחזר אם מוחה לו בעל קרקע לפיכך אין חזקתו חזקה כשאין יכול לשמוע מחאתו דמה יועיל שמיחה:

דסתם

מסורת הש"ס

א) [לעיל לה: וש"נ], ב) כתובות דף יז:, ג) [שם ע"ש], ד) [עיין לעתוד הקודש].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי לכורכמא: (ב) שם דמהימן וכי תימא הכי נמי מיתקני רבנן מילתא: (ג) שם במשנה עמו במדינה א"ר יהודה כו' ותיבת אחת נמחק: (ד) שם וילכו ויודיעוהו: (ה) רשב"ם ד"ה דאי לא תימא וכו' מאחר שהמוחזק בו אוכל: (ו) תוס' ד"ה קני וכו' שלא יוכל זה לחפור מגל:

מוסף רש"י

במישלם שניא אלין כו'. דלא מיחר כתלתא אלא כלוקח סימנו פירות השנים האלו במעות הללו (ב"מ סז.). שלש ארצות לחזקה. שלש ארצות של א"י חלוקות חלוקות זו מזו לענין חזקה כאילו הן ארצות נכריות ואם היה כזו והחזיק אחר בקרקע שיש לו במרכתה אינה חזקה (כתובות יז:). עד שיהא עמו במדינה. או שניהם בגליל או שניהם ביהודה ואפילו הן בשתי עיירות (שם). אפילו יהודה וגליל נמי. הוה ליה למחויי היכי דהוי ומדלא מחי ליהוי חזקה (שם). אי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה. כגון אם היה בעיר אחת ומיחה שלא בפניו בפני שנים בעיר אחרת (שם). אפילו יהודה ויהודה. בשתי עיירות נמי לא ליהוי חזקה, דלא הוה ליה למחויי שלא בפניו (שם). לעולם כו' הויא מחאה. דמהכך חברא אית ליה דהכי דמחי באנפייהו מגלו לאחריני ויבא הדבר לאזני המחזיק והוה ליה לאזדהורי בשטריה (שם). ומשנתינו. דקתני יהודה וגליל לא, בשעת חירום שנו. דיכול לומר לא נגלית לי מחאתו שאשמור את שטרי (שם). ומאי שנא יהודה וגליל דנקיט. אם יש חירום נמי מעיר לעיר אפילו שתי עיירות באותה מדינה נמי לא (שם).

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רטו סעיף ט:

פב ב ג מיי' פי"ג מהל' טוען ונטען הל' יח סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן קמא סעי' כ:

פג ד מיי' פי"א הל' ה סמג שם טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' א:

פד ה מיי' שם הל' ג וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' קמג סעי' א:

לעזי רש"י

קרו"ג אוריינטי"ל. תריע.

רבינו גרשום

מתקיף לה רבא אמאי קנה מקום האילן. לימא ליה. מוכר ללוקח לכורכמא דרישקא זבינא לך. דומיא הוא כעין שמוכר אדם לחבירו ירקות של צבע כורכמא דרישקא מעולה שקורין אריינטי"ל שלא מכר לו כי אם הצבע עצמה ולא מקום הכורכמא הכי נמי מצי למימר ליה כי יבש האילן אנא הדקל זבינא לך שקול אילנך ועקיר וזיל. אלא אמר רבא. משום הכי קני ליה משיפוליה ועד תהומא בבא הלוקח מחמת טענה שטוען ואמר אילן ומקומו מכר לי והחזקתי בו שני חזקה ולא מיחה במקומו אדם: אי לכורכמא דרישקא. כלומר האילן לבדו כל זמן שלא יתייבש מאי הוה ליה למיעבד מה מועיל לו מחאתו והא כששלמו שני חזקה עדיין לא הגיע זמן לקצור הכורכמא ועדיין ברשותו עומדת הקרקע שתחת הכורכמא וכן נמי האילן ומשום הכי לא מיחה ואמאי כשטוען הלוקח טענת חזקה אמאי הויא חזקה ומשני ודאי הויא חזקה הואיל ולא מיחה דאע"ג דעדיין היה לו לתפוש הקרקע לאחר ג' אפילו הכי איבעי ליה למוכר למחויי בתוך ג' שנים דלא מכר לו כי אם האילן לבדו והיכא דלא מיחה איהו דאפסיד אנפשיה: **פיסקא** שלש ארצות לחזקה שצריך שיהיו המחזיק והמערער במלכות אחת של הללו ג'. אבל היה העורר ביהודה והמחזיק בגליל אינה חזקה משום דאין שיירות מצויות דליזלו וליחזו ליה דהאי אחזיק בשדהו כדי שיבוא וימחה: עד שיהא עמו במדינה. באותו מלכות כמו ביהודה ויהודה דשיירות מצויות ומצי למימחי ולמשלח ליה על ידיהו דהני שיירות ואי לא מיחה הוי חזקה (א) אי לא מיחה הואיל דמחאה שלא בפניו הויא מחאה: אפי' יהודה וגליל נמי (לא) הויא חזקה ואמאי קתני מתני' עד שיהא עמו במדינה:

א) נראה דצ"ל ואי לא מיחה הוי חזקה הואיל דמחאה וכו'.